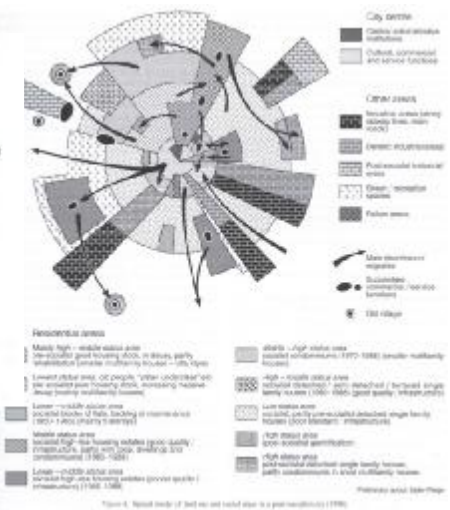
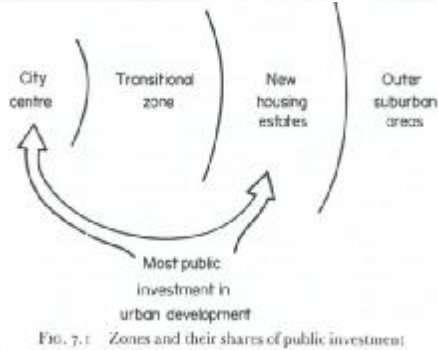
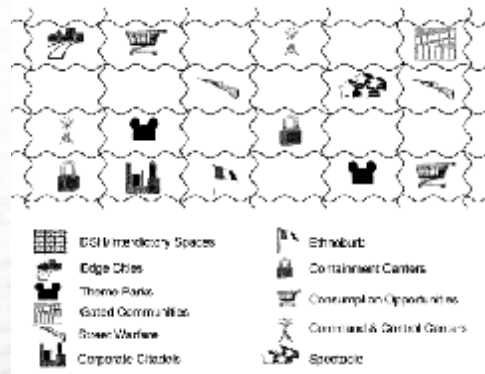
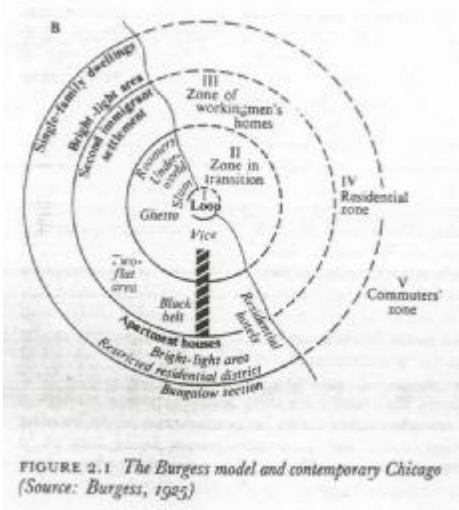

Růst měst a kapitál (kdo rozhoduje?)
Sociálně-prostorová dialektika (aktéři či struktury?)
Sociální konstrukce obrazů (kdo utváří realitu?)

Luděk Sýkora

studium města

- **prostorová struktura** ↔
- **principy a mechanismy utváření a změn prostorové struktury**

- sociální ekologie
- neoklasická land-use teorie
- institucionální přístupy
- politická ekonomie
- post-strukturalismus

• **lidé x kapitál x diskurz**

Kdo utváří město ?

Pluralita hráčů nebo silné týmy?

- jednotlivec/domácnost/firma x skupina/třída

Kdo má moc?

- obyvatelé x kapitál x úřady

Volnost či omezení?

- aktéři x struktury

Pravidelnost či specifikum?

- velké rozhodnutí x opakující se rutinní činnosti

Evoluce či revoluce?

- rovnováha a harmonie x konflikt

Skutečnost či fikce?

- percepce a reprezentace

Sociálně-ekologický přístup

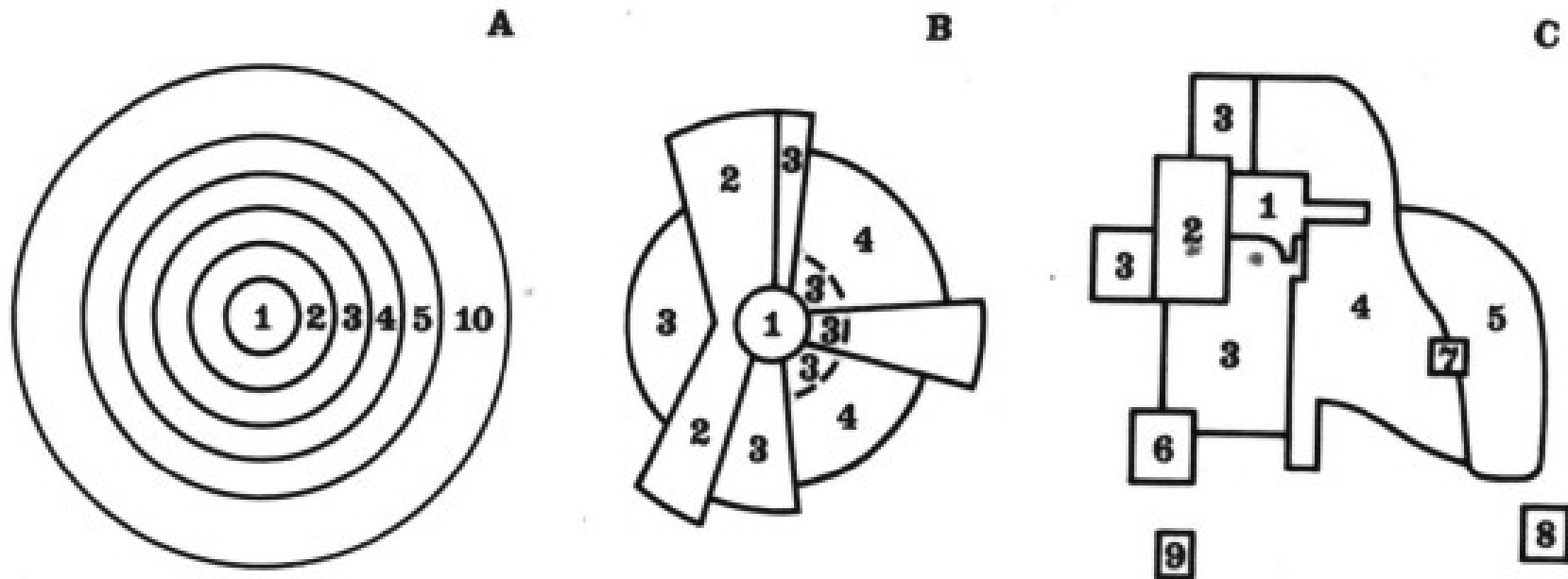
- Soutěž mezi jednotlivci jako přirozený prostředek formující společnost i prostorové struktury města.
- Na základě koncentrace a segregace některých skupin obyvatelstva dochází k vytváření přirozených oblastí. Rozdíly mezi majetnějším a chudším obyvatelstvem nebo mezi jednotlivými oblastmi města jsou přirozeným důsledkem evoluce.
- Město jako ekologický systém - směřuje k rovnováze, její narušení vede k pohybům s cílem nastolení nové úrovně rovnováhy. Při procesu přizpůsobování se nové situaci dochází ke stále větší diferenciaci funkcí. Ekologický systém se tak vyvíjí od jednoduchých ke komplexnějším formám vnitřní organizace.

Sociálně-ekologické modely prostorové struktury

koncentrické zóny
Burgess 1925

sektory
Hoyt 1939

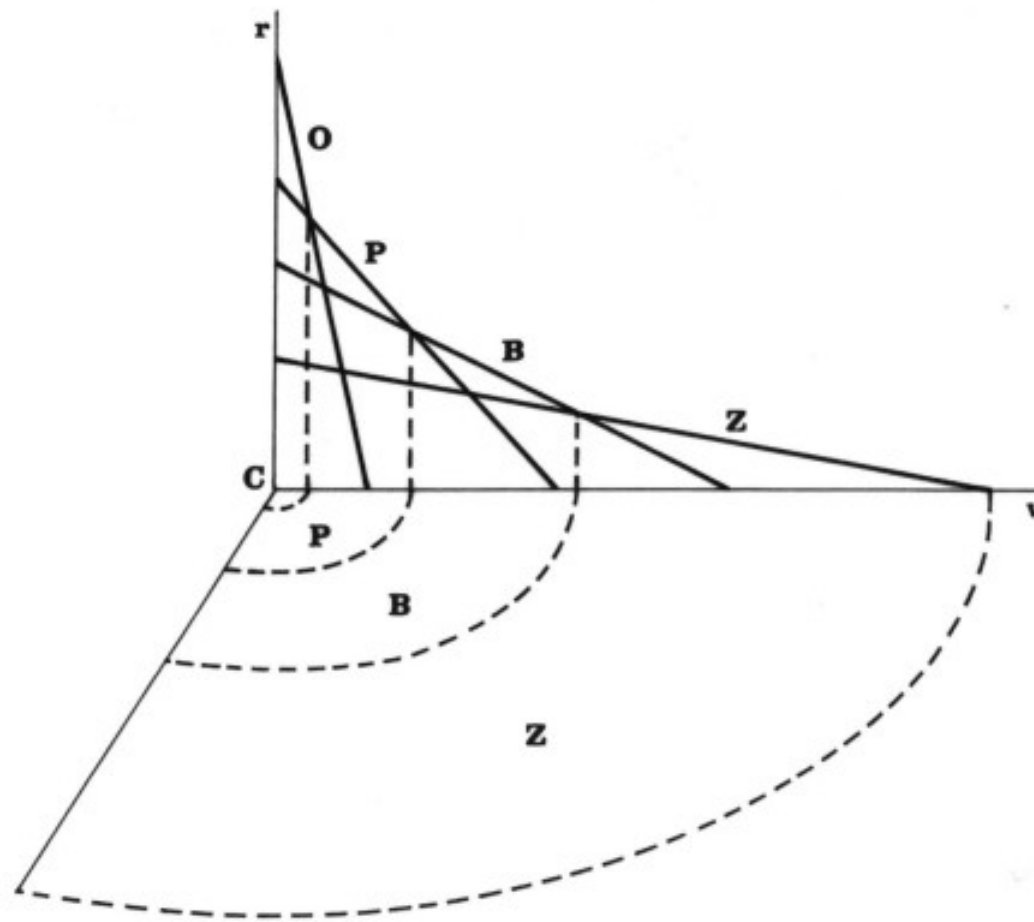
více jader (mozaika)
Harris, Ullman 1945

Neoklasická „land use“ teorie

- Aplikace neoklasické ekonomické teorie do území města.
- Rovnovážený stav prostorové struktury města je výsledkem harmonizujícího působení tržního mechanismu odrážejícího vliv individuálních preferencí obyvatel.
- Matematické modelování trhu s pozemky a nemovitostmi
- Modelování vyžaduje zjednodušení vstupních parametrů
- Město leží na jednoduše homogenní pláni
 - půda má stejnou kvalitu
 - dopravní dostupnost je stejná ve všech směrech
 - model abstrahuje i od jakýchkoliv fyzických struktur, které mohly být vytvořeny během historického vývoje
- Volný trh
 - Kupující a prodávající mají perfektní znalosti trhu a nejsou omezováni žádnými společenskými normami
 - Prodávající maximalizují své příjmy z prodeje a kupující maximalizují zisk nebo uspokojení, podle toho, zda jde o podniky či domácnosti
- Město vzniká naráz

Bid rent křivky různých funkcí

Institucionální přístupy

- vliv aktérů a institucí na utváření prostorových vzorců
- **kdo má moc, kdo rozhoduje**
- (1) identifikace aktérů a institucí, jejich cílů, ideologie a relativní moci;
- (2) charakter interakce mezi různými aktéry a institucemi s důrazem na omezení, které se snaží na sebe navzájem uvalit;
- (3) vliv těchto vztahů na druh překážek, se kterými se setkávají rozmanité typy aktérů v rozmanitých částech města při výběru lokalit.

Raymond Pahl: Whose City?

- **Kdo dostává nedostatkové zdroje?**
- **Kdo rozhoduje, jak tyto zdroje rozdělovat?**
- **Kdo rozhoduje o tom kdo rozhoduje?**

- Městské prostředí je 'výsledkem v minulosti i současnosti probíhajících konfliktů mezi subjekty s odlišnými stupni moci ve společnosti, tj. vlastníky pozemků, plánovači, podnikateli, agenty realitních kanceláří, místními úřady, nátlakovými a lobystickými skupinami všech druhů, pojišťovnami, atd.' (Pahl 1975)

Aktéři na trhu s nemovitostmi

- Výstavba, směna, spotřeba
- Výstavba: vlastníci pozemků, územní plán, developeři, stavební společnosti, finanční instituce, občanská sdružení, státní podpora (hypotéky) a regulace, makroekonomická politika
- Směna: vlastníci, zákazníci, realitní agentury, odhadci
- Spotřeba: finanční instituce, poptávající domácnosti a firmy, družstva

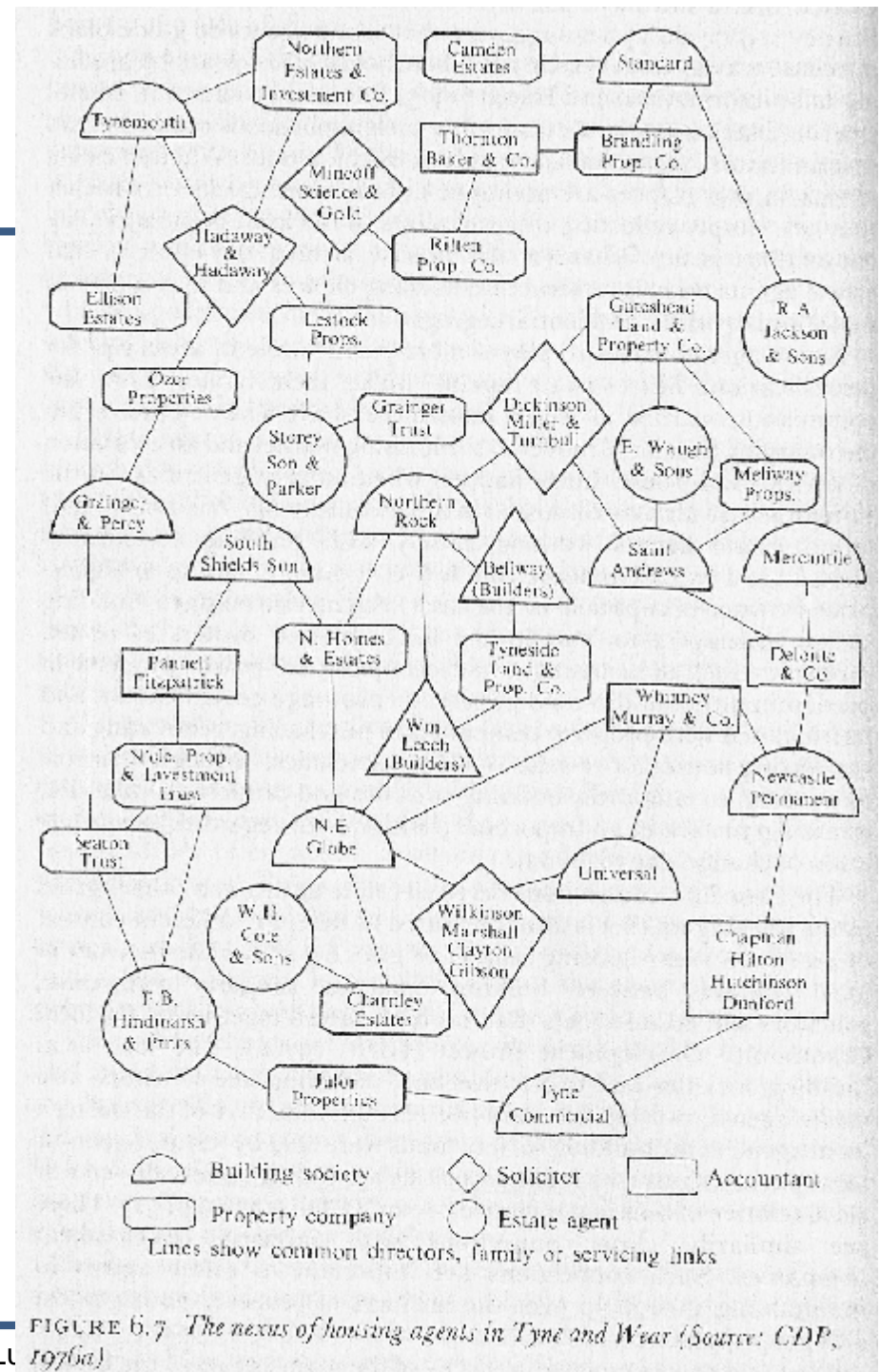

FIGURE 6.7 The nexus of housing agents in Tyneside and Wear (Source: CDP, 1976a)

Politicko-ekonomické přístupy

- Sociální nerovnosti a jejich prostorové vyjádření
- Od mapování nerovností k jejich kritice a navrhování řešení
- Kritický přístup: role subjektu ve vědeckém poznání, angažovaný přístup a kritika společenských problémů
- Normativní řešení: liberální a marxistické formulace
- „Welfare“ přístup – směřuje k institucionálním přístupům
- Radikální přístup – marxismus

Marxistická analýza procesu urbanizace v kapitalismu

- interpretace urbanizačních procesů vychází ze vzájemné integrace konceptů **akumulace kapitálu a třídního boje**
- třídní charakter kapitalistické společnosti je založen na nadřazenosti kapitálu práci; aby si buržoazie jako třída i jednotliví kapitalisté uvnitř vlastní třídy udrželi své postavení, musí se neustále poohlížet po zisku a akumulovat kapitál (AK x maximalizace zisku)
- kapitalisté se snaží dosáhnout každý svých individuálních zájmů; zájem třídy jako celku však může být ohrožen – nutnost koordinace prostřednictvím státu

postmodernismus a poststrukturalismus

- reprezentace: koncepty a teorie reality jsou jejími pouhými odrazy – svět známe pouze prostřednictvím jeho reprezentací
- reprezentace jsou ovlivněné dílčí nedokonalou znalostí, různými předsudky, osobními zájmy a preferencemi
- znalost je situovaná, ovlivněná sociální i geografickou pozicí poznávajícího
- relativismus: není možné jeden obraz reality nadřadit jiným interpretacím
- jediná univerzální interpretace světa neexistuje - svět jako není poznatelný: skepse k velkým teoriím
- sdílené a rozdílné reprezentace reality – pluralita světů
- součástí poznání je i to, jak člověk poznává a interpretuje svět
- moc reprezentace – diskurzivní praktiky

percepce

- individuální **subjektivní vnímání reality**
- subjektivní vnímání reality se může **lišit od „objektivního“** vědeckého, technického nebo intersubjektivně sdíleného poznání
- důležité například pro poznání toho jak se lidé orientují v určitém prostředí, **co z vnějšího prostředí vnímají jako důležité** a na co reagují
- zatímco existuje **jediná objektivní realita**, lidé se pohybují v **množství subjektivně vnímaných realit (behaviorálních prostředí)** – žijeme sice v jediném společném prostoru, ten je však **na individuální úrovni konstruován a vyhodnocován rozdílně**
- lidé reagují na dění v těchto individuálních subjektivně vnímaných realitách, jejich činnost se sice promítá do jediné objektivní reality, ta je však různými aktéry vnímána odlišně
- **percepce** je aktivní **vnitřní interpretací reality** – z vnější reality vnímáme to, co považujeme (v daný moment) za důležité a to k čehož vnímání jsme vybaveni, **vnímanému přisuzujeme rozmanité významy** jež se liší mezi subjekty, liší se pak i reakce na stejné podněty z objektivní reality, jež jsou však aktivně transformovány na podněty se lišící na individuální úrovni
- **co ovlivňuje odlišnosti v percepci?** – skupinová a individuální historicko-kulturní zkušenost: vzdělání, ideologie, gender, ...

reprezentace a diskurs

- **reprezentace**
 - **aktivní (subjektivní) interpretace reality**, přisuzování významů
 - **mnohost** reprezentací: literatura, hudba, obraz, akademické analýzy, politické projevy
- **diskurs**
 - **rozprava** a její charakter: soubor tvrzení a způsobů komunikace akceptovaný a **reprodukováný** ve společnosti, sociální skupině
 - jazyk, aktér (praktiky) a struktura (řád a omezení)
- **moc reprezentace a diskursu**
 - **čí reprezentace reality jsou významné**
 - hodnoty, ideologie a **moc**
 - **politika reprezentace** – smyslem je ovlivnit rozhodování a činy
 - v období masového rozšíření masmédií jsou realitou na níž reagujeme převážně její (subjektivní) reprezentace - **reprezentace se stává realitou**
 - diskurs a **diskursivní praktiky aktivně utváří** nejen obrazy reality, ale zprostředkovaně i **realitu samotnou**
 - **sociální konstrukce reality** (realit)

diskurs a politika reprezentace

- **poststrukturalismus** (při tzv. **kulturním obratu**)
- na utváření dnešního světa (naše jednání a rozhodování) mají rozhodující vliv **sociálně** a často účelově **konstruované obrazy reality**
- ty jsou utvářeny, sdíleny, předávány a prosazovány v **diskurzech**
- svět modelují úspěšné diskursivní **praktiky** a **moc** s nimi spojená
- přijímané obrazy reality jsou výsledkem úspěšných **politik reprezentace**
- svět je dnes utvářen **střety** mezi politikami reprezentací

- koncentrovaná moc masmédií, politiků, byznysu, celebrit (media, reklama) x decentralizované pluralitní diskurzy na internetu a sociálních sítích

pozitivismus - postrukturalismus

objektivní - subjektivní

- **pozitivismus:** poznatelnost objektivní reality na základě pozorování – smysly, měřicí přístroje – svět jako objekt studia
- **strukturalismus:** vnější pozorovatelné jevy mají skryté příčiny ve strukturách a mechanismech, které nejsou pozorovatelné, ale mohou být teoreticky uchopené – realita zahrnuje pozorovatelnou superstrukturu a skrytou infrastrukturu – poznatelnost pravdy/podstaty na základě koncepční teoretické práce – svět jako objekt studia
- **postmodernismus:** realita je sociálně konstruovaná, představy člověka o světě jsou subjektivními interpretacemi reality, existuje pluralita reprezentací reality, situovaná znalost (lokální, skupinová, kontextuální) x univerzální pravda
- **poststrukturalismus:** svět známe prostřednictvím reprezentací, politika reprezentace a moc, diskurs a diskursivní praktiky

kritický, pozitivní a normativní od vědy k politice – od politiky ke vědě

- Pozitivní (klasická věda)
 - „objektivní“ poznání
 - konstatování faktů
- Kritický (kritická věda)
 - vyhodnocení zjištěného
 - společenská relevance
 - vlastní hodnotový systém
 - upozornění na problematické
 - emancipace
- Normativní (aplikovaná věda)
 - návrhy řešení
 - politická strategie
 - nástroje
 - předpokládané výsledky
- Kritické: výběr společensky relevantního tématu, problému (problémový přístup, opírající se o systém dosavadních znalostí)
- Pozitivní: analýza a syntéza, zasazení do systému znalostí (základní věda)
- Kritické: vyhodnocení, posuzování zjištění prostřednictvím přijímaných norem
- Normativní: návrhy řešení a jejich aplikace
- Pozitivní: analýza politik, praktik, řešení
- Kritické: vyhodnocení důsledků politik, praktik, řešení

teorie

- ontologické (jaká je realita) x epistemologické (jak ji studovat)
- pozitivní (jaká je realita) – normativní (jaká by měla být) – kritické (společensky významné jevy a procesy)
- induktivní (generalizace) – deduktivní (abstrakce)